

2.1 Menterwolde

Al in 800 voor Christus wordt de streek Menterwolde bewoond, getuige de archeologische vondsten die zijn gedaan. In de tiende eeuw na Christus ontstaan echter de eerste nederzettingen op de dekzandruggen van Noord- en Zuidbroek en Meeden. Deze dekzandruggen zijn gevormd in de laatste ijstijden en zijn een hogere en droge plek in het omringende natte hoogveengebied. Vanuit de nederzettingen worden de omliggende veengebieden ontgonnen.

Na een grote overstroming van de Dollard komt de ontwikkeling van het gebied in een versnelling. De Dollard zet vruchtbare klei af, waarin de agrariërs wel geïnteresseerd waren. Onder leiding van diverse compagnies worden ook de veengebieden vergraven en in cultuur gebracht. Om de veenkoloniën beter te ontsluiten en de turf te kunnen afvoeren wordt in 1650 het Winschoterdiep gegraven en kort daarna het Muntendammerdiep. De bebouwing verspreidt zich over de lengte van de zandrug. In 1850 is er al vrijwel één lang bebouwingslint van Noordbroek tot aan Meeden.

In 1870 wordt de spoorlijn van Groningen naar Nieuweschan aangelegd met een halteplaats in Zuidbroek gevolgd door een tweede spoorlijn van Delfzijl naar Zwolle rond 1910. Deze spoorlijn zorgt samen met een florierende aardappelmeel- en strokartonindustrie en scheepsbouw langs de kanalen voor een bloeiende werkgelegenheid in de regio.

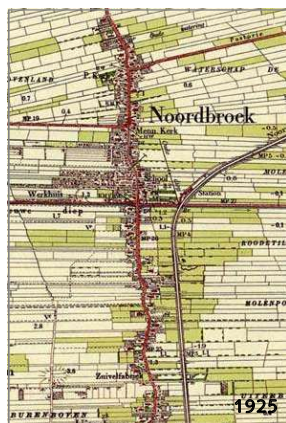
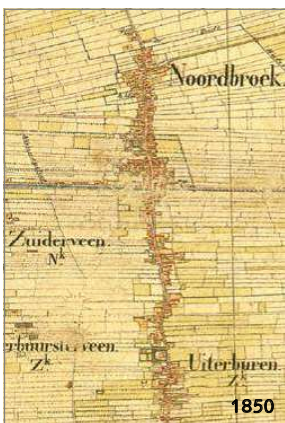
In de twintigste eeuw vinden veel veranderingen plaats: ruilverkavelingen veranderen het landschap, dorpen groeien door en breiden uit en de bedrijvigheid vertaalt zich in industrieterreinen. Ook de mobiliteit groeit, wat zichtbaar is in de aanleg van diverse wegen. Zo wordt tussen Groningen en Duitsland een autosnelweg aangelegd, die de ooit bijna ontoegankelijke regio verbindt met het grote Europese netwerk.

2.2 Noordbroek

Van oudsher is Noordbroek al een agrarisch dorp. Aanvankelijk gebruikten de boeren alleen het veengebied ten oosten van de zandrug. De Dollardoverstromingen zorgden daar voor een vette kleilaag, die vruchtbare grond bleek. Dit zorgde vooral in de negentiende eeuw voor veel welvaart. De grote herenboerderijen met fraai aangelegde tuinen aan weerszijden van de hoofdweg getuigen hier nog van.

Langs deze Hoofdstraat ontstaat na het graven van het Nieuwdiep bij de kruising met dit kanaal de eerste komvorming. Aan de rand van het dorp staat de veertiende-eeuwse kerk. Op de uiterste punt van de zandrug is de losstaande kerktoeren met schip gebouwd.

Ds. J. Craandijk beschrijft Noordbroek in 1880 als volgt: *'In onafzienbare lengte strekt de breede straat zich uit. 't Is huis aan huis, hofsteë, erf aan erf; soms breekt een korten tijd een open ruimte de lange reeks af, en dan is het weër dezelfde opeenvolging van burgerhuizen, buitentjes van notabelen, landbouwerspaleizen, het eene nog rijker en fraaier dan het andere'.*

In 1910 wordt Noordbroek ook per spoor bereikbaar (spoorlijn Delfzijl-Zwolle) en krijgt Noordbroek zelfs een station. Andere ontwikkelingen blijven beperkt. Het dorp groeit gestaag met enkele nieuwe bebouwingslinten haaks op de Hoofdstraat en een verdere verdichting van het oorspronkelijke lint.

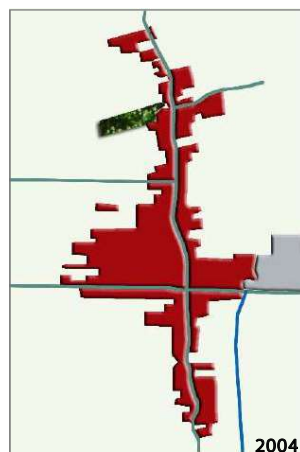
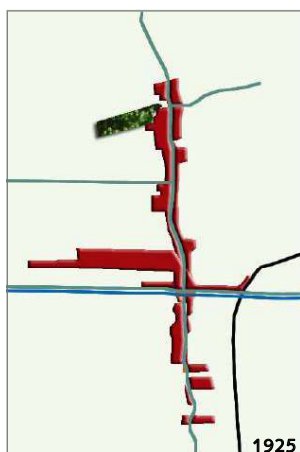
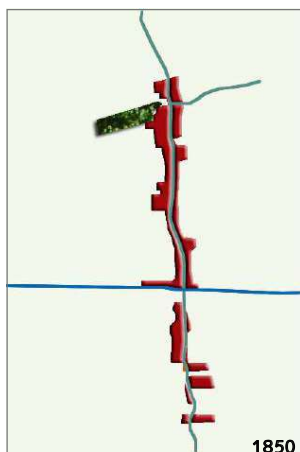
Ook nu nog is de opbouw van Noordbroek goed zichtbaar. Het kanaal is gedempt, maar het erlangs liggende lint is nog aanwezig. Het centrum is noordwaarts geschoven, maar het oude "Wapen van Noordbroek" is als relikwie bij de voormalige kruising van het diep en de Hoofdstraat nog duidelijk aanwezig. De spoorlijn is verdwenen, maar nu loopt er een fietspad over de oude spoordijk.

Tussen het kanaal en de Slochterstraat is de bebouwing nog verder geïntensiveerd. De oude lintjes zijn doorbroken en deels afgebroken. Dwarsverbindingen tussen de linten creëren een nieuwe stedenbouwkundige structuur. De wijk kent een ruime en groene opzet met veel woningen in de huursector. Op dit moment wordt

een groot deel van de wijk geherstructureerd naar de wensen en eisen van de huidige tijd.

Aan de oostzijde van het dorp zijn enkele nieuwe lintjes aangelegd parallel aan de Scheemderstraat en haaks op de Hoofdstraat. De buurt wordt aan de oostzijde begrensd door een aardgaslocatie.

Ten oosten van het dorp is een autoweg aangelegd die een belangrijke noord-zuid verbinding in Groningen is geworden. Ondanks alle veranderingen straalt Noordbroek nog steeds de allure uit die het dorp in de negentiende eeuw al kenmerkte.

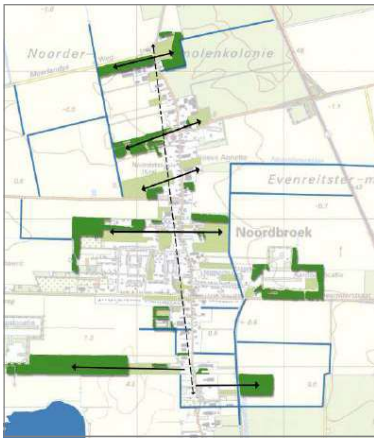
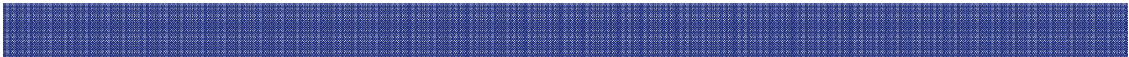
2.3 Huidige structuur

Noordbroek is een lintdorp. De kenmerkende langgerekte structuur met daarop enkele haakse ontwikkelingen, komt overal naar voren; ook als het groen en het water, de wegen en de bebouwing afzonderlijk worden bekeken.

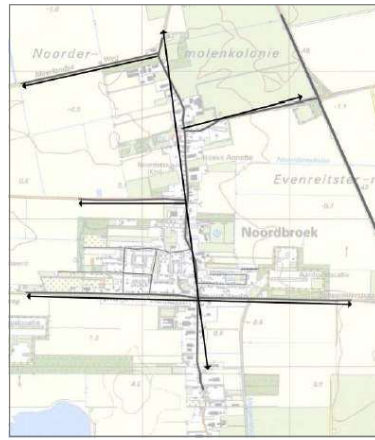
Kijkend naar de groen- en waterstructuur valt de dominante oriëntatie van enkele groengebieden (weilanden, bos, park) op. De doorzichten en de pastorietaun die deel uitmaken van de lintstructuur, vormen een belangrijk deel van de groenstructuur. Daardoor is de noordoost-zuidwest oriëntatie sterk aanwezig.

Deze oriëntatie staat vrijwel haaks op de belangrijkste richting van de wegen, die van noord naar zuid loopt en samenvalt met de richting van het oude bebouwingslint. De oost-west georiënteerde Havenstraat/Scheemderstraat, vroeger het Nieuwdiep is een belangrijke tweede wegenstructuur.

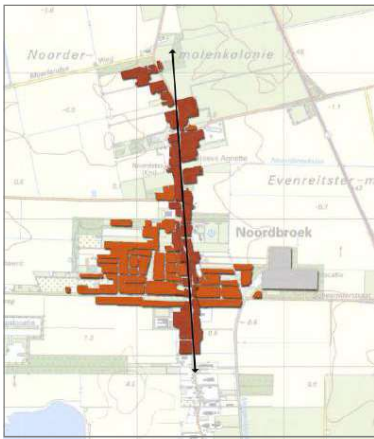

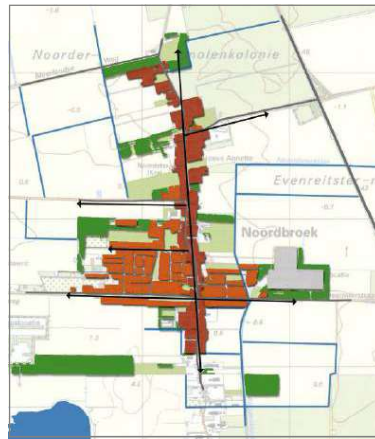
Water- en groenstructuur

Wegenstructuur

Bebouwingsstructuur

Totaalbeeld